

**BALTIC
SEA
REGION**

Kielimuurin yli

*Suosituksset korkeakoulutettujen maahanmuuttajien
suomen kielen oppimisen ja työllistymisen edistämiseksi
pääkaupunkiseudulla*

LISÄTIEDOT:
Projektikoordinaattori Minka Hietanen
minka.hietanen@helsinki.fi
Puhelin (09) 191 23936

Projektin vastuullinen johtaja Mikko Toivonen
mikko.toivonen@helsinki.fi
Puhelin (09) 191 22430

Baltic Sea Region
Programme 2007-2013

Part-financed by the European Union
(European Regional Development Fund)

BERLIN

GDANSK

COPENHAGEN

HAMBURG

HELSINKI

OSLO

MALMÖ

STOCKHOLM

RIGA

ST PETERSBURG

TALLINN

VILNIUS

WARSAW

Sisältö

1. Taustaa	3
1.1 Yhteistyötä pääkaupunkiseudulla	3
1.2 Projektin asiantuntijaryhmä	4
1.3 Menetelmät suositusten kokoamiseksi	5
2. Suositukset	6
3. Keskustelua	8
3.1 Opintojen kehittäminen	8
3.2 Tutkintojen kehittäminen	10
3.3 Työnantajien tukeminen	11
3.4 Yhteistyö ja koordinointi	12
4. Lisää tietoa	13
4.1 Hankkeita	13
4.2 Selvityksiä	14
4.3 Strategioita ja kannanottoja	14
4.4 Yhteenvedot ONE BSR -projektin työpajoista	14
4.5 Yhteinen kurssitarjonta pääkaupunkiseudun opiskelijoille	15
4.6 Yleistä tietoa työperäisestä maahanmuutosta	15
5. Äänestystuloksia	16
5.1 Äänestykset työpajassa 27.5.2013	16
5.2 Äänestykset työpajassa 7.6.2013	17

BERLIN

GDANSK

COPENHAGEN

HAMBURG

HELSINKI

MALMO

OSLO

RIGA

STOCKHOLM

ST PETERSBURG

TALLINN

VILNIUS

WARSAW

1. Taustaa

Korkeakoulut ovat kansainvälistyneet vauhdikkaasti, mutta työmarkkinat eivät ole sopeutuneet vastaanottamaan korkeakoulutettuja maahanmuuttajia samassa tahdissa. Korkeakoulujen kansainvälistymisstrategia (ks. s. 14) ei kohtaa maahanmuuttajien työllistämistavoitteita (ks. Valtion kotouttamishjelma s. 14). Korkeakoulujen arviointineuvoston tekemässä kansainvälisten koulutusohjelmien arvioinnissa suomen kielen taidon vaikutus työllistymiseen nousee vahvasti esiin (ks. s. 14).

Korkeakoulutettujen maahanmuuttajien kielitaito-ongelmaa ratkottiin keväällä 2013 työpajoissa, joissa keskustelivat asiantuntijat pääkaupunkiseudun korkeakouluista ja muista koulutusorganisaatioista, kunnista ja muusta julkishallinnosta, järjestöistä ja elinkeinoelämästä. Työpajakeskustelujen aikana muodostuivat yhteiset suositukset suomen kielen opintojen kehittämiseksi. Suositukset on kohdistettu pääkaupunkiseudun toimijoille, jotka ovat kiinnostuneita korkeakoulutettujen maahanmuuttajien kieliopinnoista ja työllistymisestä. Työpajoissa on tietoisesti paneuduttu maahanmuuttajien suomen kielen taitoon eikä suomen ja ruotsin kielen taitoon, koska useiden selvitysten mukaan (ks. esim. VALOA-hankkeen selvitys s. 14) työllistymistä vaikeuttaa juuri puutteellinen suomen kielen taito.

Suositukset on koottu osana Helsingin yliopiston urapalvelujen projektia, joka kuuluu Helsingin kaupungin koordinoimaan ONE Baltic Sea Region -hankkeeseen (ks. <http://onebsr.eu>). Hankkeen tavoitteena on lisätä Itämeren alueen vetovoimaa monipuolisesti. Pääkaupunkiseudulla toteutettu yhteistyöprojekti korkeakoulutettujen maahanmuuttajien työllisyyden edistämiseksi toimii hyvänä esimerkkinä myös Itämeren alueen muille metropoleille.

1.1 Yhteistyötä pääkaupunkiseudulla

Helsingin seudun kauppakamarin jäsenille lähetetyn kyselyn perusteella pääkaupunkiseudun työmarkkinoilla edellytetään useimmiten sujuvaa suomen kielen taitoa (ks. Työnantajien kielitaito- ja palvelutarpeet maahanmuuttajataustaisten korkeakoulutettujen työllistämässä s. 14). Moni ilman työtä jäänyt maahanmuuttaja joutuu lähtemään maasta, jolloin korkeasti koulutettu kansainvälinen osaaja menetetään.

Yhteistyö korkeakoulutettujen maahanmuuttajien kielitaito-ongelman ratkaisemiseksi sai vauhtia, kun Helsingin ja Espoon kaupungit nostivat keskusteluun kansainvälisten koulutusohjelmien vastuun suomen kielen opintojen järjestämisestä kansainvälisille opiskelijoille (ks. Helsingin kaupungin näkemys s. 14). Kuntien lisäksi Helsingin seudun kauppakamari on kannustanut korkeakoulutettujen maahanmuuttajien kielitaidon kehittämiseen. Teeseissään ulkomaalaistaustaisesta työvoimasta kauppakamari ehdotti, että tutkinto-ohjelmiin liitetään velvoite vähintään eurooppalaisen viitekehysten mukaisen B1-taitotason saavuttamisesta suomen tai ruotsin kielessä (ks. s. 14).

Keväällä 2012 pääkaupunkiseudun korkeakoulujen rehtorit ja kuntien kaupunginjohtajat päättivät, että organisaatioiden välistä yhteistyötä korkeakoulutettujen maahanmuuttajien suomen kielen opintojen kehittämiseksi ja työllistymisen edistämiseksi syvennetään. Päätöksen mukaista yhteistyötä alettiin koordinoida Helsingin yliopiston urapalvelujen ONE BSR -projektissa.

ONE BSR -projektin aikana eri organisaatioiden näkemyksiä on sovittu yhteen, ja nyt korkeakoulutettujen maahanmuuttajien kielitaitoon suhtaudutaan pikemminkin seudun yhteisenä kehittämiskohteena kuin yksittäisten organisaatioiden työskana. Riittävästä kielikoulutuksesta huolehtiminen ei kuulu vain korkeakoulujen vastuulle, ja esimerkiksi työnantajien rooli kaipaa selvästi vahvistamista.

Yhteistyötä ennen ja nyt

Jo ennen projektin alkamista pääkaupunkiseudulla on tehty alueellista yhteistyötä korkeakoulutettujen maahanmuuttajien suomen ja ruotsin kielen opintojen kehittämiseksi ja työllistymisen edistämiseksi. Esimerkiksi HERA-konsortion (Helsinki Education and Research Area) KOTI-hankkeessa (2008–2012) toimineet pääkaupunkiseudun korkeakoulujen suomi ja ruotsi toisena kielenä -opettajat ovat muodostaneet aktiivisen yhteistyöverkoston, ja hankkeen aikana muun muassa laadittiin viidelle koulutuslalle ammatilliset viitekehukset kielenopetuksen tueksi (ks. s. 13) sekä suunniteltiin ja pilotoitiin työelämälähtöisiä kursseja. Syksyllä 2012 solmittiin lisäksi opintoyhteistyösopimus (KOTI2) seitsemän korkeakoulun välillä pääkaupunkiseudulla. Kaikilla sopimuskorkeakoulujen opiskelijoilla on mahdollisuus valita kotimaisten kielten kursseja muista sopimuskorkeakouluista.

Yhteistyö korkeakoulutettujen maahanmuuttajien suomen kielen taidon kehittämiseksi on siis käynnistynyt jo hyvin. Pieni lisäpanostus yhteistyön jatkamiseksi ja vakiinnuttamiseksi voi vaikuttaa merkittävästi maahanmuuttajien työllistymiseen ja pääkaupunkiseudun kehittämiseen.

Korkeakoulutettujen maahanmuuttajien työllistymisen edistäminen on yhteinen tavoite. Yhteistyöhön sitoutumista toivotaan pääkaupunkiseudun korkeakouluilta ja muilta koulutusorganisaatioilta (mm. työväenopistoilta ja aikuiskoulutuskeskuksilta), ylioppilaskunnilta ja opiskelijajärjestöiltä, kunnilta, Uudenmaan ELY-keskukselta ja TE-toimistolta, Helsingin seudun kauppakamarilta sekä yksittäisiltä työnantajilta. Monet suosituksissa ehdotetuista toimenpiteistä ovat toistettavissa kaikkialla Suomessa, ja osa niistä on tarpeen käsitellä myös ministeriöissä ja Elinkeinoelämän keskusliitossa.

1.2 Projektin asiantuntijaryhmä

Projektia on ohjannut asiantuntijaryhmä, jonka jäsenet ovat aiheen olennaisimpia asiantuntijoita eri organisaatioista.

Asiantuntijaryhmän jäsenet:

1. Annika Forsander, maahanmuuttoasioiden johtaja, Helsingin kaupunki
2. Johanna Komppa, suomen kielen ja viestinnän lehtori, Metropolia Ammattikorkeakoulu ja syksystä 2013 lähtien yliopistonlehtori, Helsingin yliopisto
3. Esko Koponen, kansainvälisten opintoasioiden asiantuntija, Helsingin yliopisto
4. Seija Korhonen, Kielipalvelujen johtaja, Helsingin yliopisto

5. Markku Lahtinen, asiamies, Helsingin seudun kauppakamari
6. Vilppu Palmberg, palvelupäällikkö, Uudenmaan TE-toimisto
7. Heidi Rontu, kielikeskuksen johtaja, Aalto-yliopisto
8. Hanna Sauli, kansainvälisten asioiden asiantuntija, Aalto-yliopiston ylioppilaskunta ja syksystä 2013 lähtien edunvalvonta-asioiden koordinaattori, Allianssi
9. Pertti Vuorela, Senior Advisor, Culminatium Innovation
10. Satu Ågren, asiantuntija, Elinkeinoelämän keskusliitto EK

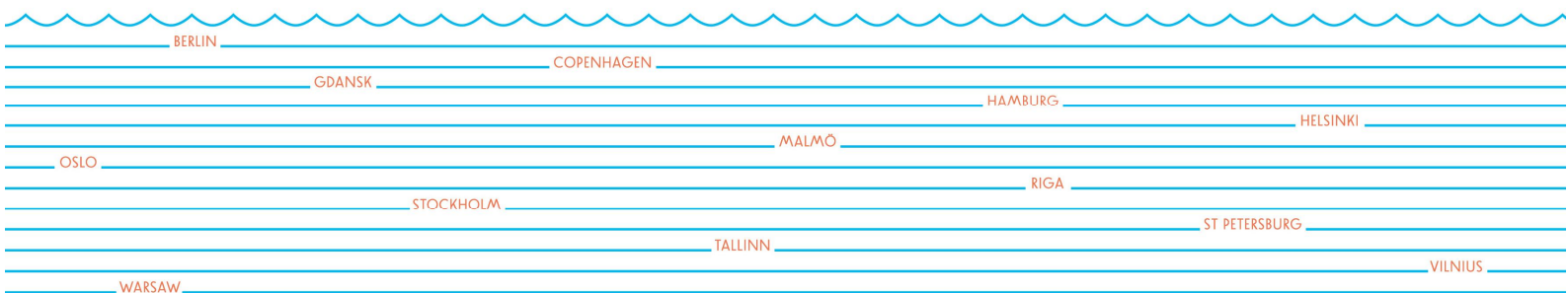
Asiantuntijaryhmä on kokoontunut useita kertoja (aikavälillä 11/2012–10/2013) ja pohtinut korkeakoulutettujen maahanmuuttajien kieliopintoja ja työllistymistä monesta näkökulmasta. Asiantuntijaryhmä ideoi keväällä 2013 toteutettujen työpajojen sisällöt ja on toiminut aktiivisena asiantuntijatahona projektin eri vaiheissa.

1.3 Menetelmät suositusten kokoamiseksi

Kevään 2013 aikana järjestettiin neljä työpajaa, joissa käsiteltiin korkeakoulutettujen maahanmuuttajien kieliopintoja ja työllistymistä eri näkökulmista. Työpajojen fasilitaattorina toimi konsultti Lassi Köppä Ramboll Management Consultingista. Työpajoissa kuultiin asiantuntijoiden puheenvuoroja, mutta pääpaino oli ryhmäkeskusteluissa, joita käytiin vilkkaasti. Työpajoista ja niissä käydyistä keskusteluista koottiin yhteenvedot (ks. s. 14).

Työpajoihin osallistui asiantuntevia ja aktiivisia keskustelijoita esimerkiksi korkeakouluista ja muista koulutusorganisaatioista, ylioppilaskunnista, Helsingin kaupungilta, Helsingin seudun kauppakamarista ja Elinkeinoelämän keskusliitosta. Suurin osa osallistujista oli pääkaupunkiseudun korkeakoulujen suomen kielen opettajia.

Asiantuntijaryhmän kokouksessa kesäkuussa 2013 päätettiin, mitkä työpajoissa esiin nousseista kehittämissuosituksista kirjataan varsinaisiin suosituksiin.

2. Suositukset

Opintojen kehittäminen

Suomen kielen opintoja on kehitettävä työelämälähtoisempään suuntaan. Kehittämistyön resursseja on tehokasta kohdentaa yhteistyöhön pääkaupunkiseudulla.

- Opetusta tulee muuttaa työelämälähtoisemmäksi yhdistämällä koulutusalan ja suomen kielen opetus. Tämä tarkoittaa toisaalta koulutusalan opintosisältöjen ja sanaston hyödyntämistä kieliopinnoissa, toisaalta sitä, että oman alan kursseja aletaan vähitellen opiskella myös suomeksi.

Toteuttajat: korkeakoulut ja muut koulutusorganisaatiot

- Opiskelijoille tulee tarjota enemmän laadukkaita harjoittelumahdollisuuksia suomenkielisissä työyhteisöissä.

Toteuttajat: korkeakoulut yhteistyössä työnantajien kanssa

- Suomen kielen opetusta on oltava tarjolla monipuolisesti ja monimuotoisesti eri aikoihin.

Toteuttajat: korkeakoulut ja muut koulutusorganisaatiot

- Suomi toisena kielenä -opettajien mahdollisuuksia kouluttautua ja saada tukea työelämälähtoisemmän opetuksen kehittämiseen on parannettava.

Toteuttajat: koulutusorganisaatiot yhteistyössä työnantajien kanssa

Tutkintojen kehittäminen

Korkeakoulututkintojen tulee kehittää maahanmuuttajien valmiuksia työllistyä osaamistaan vastaaviin tehtäviin Suomessa.

- Tutkintovaatimukseen tulee harkita tietyn suomen kielen taitotason sisällyttämistä. Asiaa on syytä selvittää erityisesti sellaisilla koulutusaloilla, joilla vaaditaan suomen kielen taitoa ja joiden osajia tarvitaan Suomen työmarkkinoilla.

Toteuttajat: korkeakoulut

- Täysin englanninkielisiä koulutusohjelmia ei tule jatkossa tarjota sosiaali- ja terveysalalla.

Toteuttajat: korkeakoulut

- Opinto-ohjauksessa, tiedotuksessa ja markkinoinnissa on panostettava siihen, että opiskelijat saavat realistiset odotukset työmarkkinoista ja alalla vaadittavasta kielitaidosta.

Toteuttajat: korkeakoulut yhteistyössä työnantajien kanssa

- Opiskelijoille tulee tarjota lisää mahdollisuuksia suomen kielen taitonsa kehittämiseen vielä tutkinnon suorittamisen jälkeen.

Toteuttajat: korkeakoulut ja muut koulutusorganisaatiot, työnantajat, ministeriöt

BERLIN

GDANSK

COPENHAGEN

HAMBURG

HELSINKI

OSLO

MALMÖ

STOCKHOLM

RIGA

ST PETERSBURG

TALLINN

VILNIUS

WARSAW

Työnantajien tukeminen

Työnantajia on tuettava korkeakoulutettujen maahanmuuttajien rekrytoinnissa.

- Työnantajien tueksi on kehitettävä tiedotusta ja palveluita:
  - Verkkosivusto, josta löytyy tietoa maahanmuuttajien rekrytoinnista ja palveluntarjoajien yhteystietoja (mm. suomen kielen kouluttajia)
Toteuttajat: HERIEC (ks. Yhteistyö ja koordinointi)
  - Koulutusta (mm. mentorivalmennusta, kielikursseja ja kansainvälisyyskoulutuksia)
Toteuttajat: koulutusorganisaatiot
  - Viestintäkampanjoita korkeakoulutettujen maahanmuuttajien rekrytoinnista ja hyvistä käytännöistä (esim. mentorointi, tandem-kieliopinnot, suomen kielen opinnot henkilöstökoulutuksessa)
Toteuttajat: HERIEC (ks. Yhteistyö ja koordinointi), Helsingin seudun kauppakamari, EK, ammattiliitot, yrittäjäjärjestöt
- Työn ohella tapahtuvan kielikoulutuksen edistämiseksi tulee selvittää sopivia kannusteita.
Toteuttajat: HERIEC (ks. Yhteistyö ja koordinointi)

Yhteistyö ja koordinointi

Yhteistyötä korkeakoulutettujen maahanmuuttajien suomen kielen opintojen kehittämiseksi ja työllistymisen edistämiseksi tulee syventää ja vakiinnuttaa.

- Pääkaupunkiseudun korkeakoulujen, julkisen sektorin toimijoiden ja elinkeinoelämän järjestöjen tulee perustaa yhteinen HERIEC-palvelu (ks. s. 13), joka kokoaa yhteistyökumppaneita edistämään korkeakoulutettujen maahanmuuttajien kiinnittymistä seudun työmarkkinoille.
Toteuttajat: mm. seudun kaupungit ja korkeakoulut, Helsingin seudun kauppakamari
- Opetus- ja kulttuuriministeriö asettaa suuntaviivat ja kannusteet korkeakoulutuksen kehittämiseksi, sisäasiainministeriö vastaa maahantulo- ja oleskelulupa-asioista ja työ- ja elinkeinoministeriö kotoutumista ja työperusteista maahanmuuttoa koskevista linjauksista. Ministeriöiden tulee tehdä koordinoitua yhteistyötä korkeakoulutettujen maahanmuuttajien työllistymisen helpottamiseksi.
Toteuttajat: OKM, SM, TEM
- Pääkaupunkiseudun korkeakoulujen on aidosti sitouduttava kotimaisten kielten opintoyhteistyösopimukseen (KOTI2), joka on ollut voimassa syksystä 2012 alkaen.
Toteuttajat: Aalto-yliopisto, Arcada, HAAGA-HELIA amk, Helsingin yliopisto, Laurea-amk, Metropolia Amk, Svenska handelshögskolan

BERLIN

GDANSK

COPENHAGEN

HAMBURG

HELSINKI

OSLO

MALMÖ

STOCKHOLM

RIGA

TALLINN

ST PETERSBURG

WARSAW

VILNIUS

3. Keskustelua

Suosituksiin liittyvää keskustelua on koottu kevään 2013 työpajakeskusteluista.

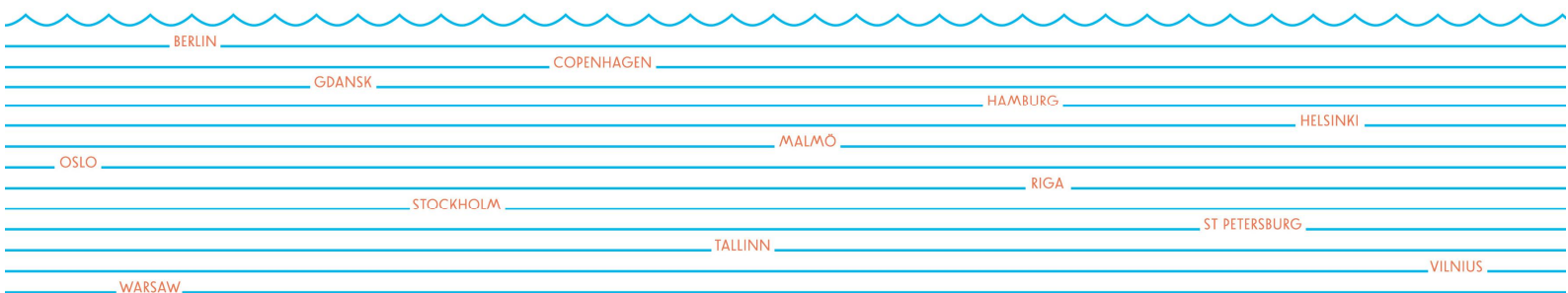
3.1 Opintojen kehittäminen

Suositus: Opetusta tulee muuttaa työelämälähtoisemmäksi yhdistämällä koulutusalan ja suomen kielen opetus. Tämä tarkoittaa toisaalta koulutusalan opintosisältöjen ja sanaston hyödyntämistä kieliopinnoissa, toisaalta sitä, että oman alan kursseja aletaan vähitellen opiskella myös suomeksi.

- Oman alan yhdistäminen kieliopintoihin on motivoivaa kielen oppimisen kannalta.
  - Jo alkeiskursseilla voidaan yhdistää ammattisanastoa suomen kielen opiskeluun.
- Ennen opintojen alkua kaikille voisi tarjota suomen kielen opintoja, minkä jälkeen omaa alaa aletaan vähitellen opiskella myös suomeksi.
- Kurssit, joilla opetetaan samaan aikaan substanssiainetta ja kieltä, edistävät alakohtaisen kielitaidon kehittymistä.
  - Päätöstä järjestää kielen ja alan yhdistäviä kursseja ei kannata jättää yksittäisten opettajien aktiivisuuden varaan, vaan linjaus työelämärelevanttien vahvistamisesta opetuksessa tarvitaan ainakin omalta oppilaitokselta.
- Tandem-kieliopetus/mentorointi harjoittelupaikassa on tehokas tapa oppia työpaikan kieli.
- Vuorovaikutus työpaikkojen kanssa:
  - Alumnivierailut, vierailut yrityksiin ja yrityksistä kursseille
  - Harjoittelut ja "job shadowing" (opiskelija menee työpaikalle, seuraa jonkun työpäivää ja raportoi kielenopettajalle)

Suositus: Opiskelijoille tulee tarjota enemmän laadukkaita harjoittelumahdollisuuksia suomenkielisissä työyhteisöissä.

- Toteutetaan uusia työharjoitteluohjelmia, jotka madaltavat työnantajan kynnystä rekrytoida korkeakoulutettu maahanmuuttaja.
- Tarjotaan enemmän harjoittelupaikkoja, joissa voi kehittää ammatillista suomen kielen taitoa.
  - Työharjoittelua voisi ohjata työnantajan ja substanssiaineen opettajan lisäksi myös suomen kielen opettaja.
  - Esitellään uudenlaisia ratkaisuja, kuten harjoittelijaparit: suomalainen harjoittelija toimii kansainvälisen opiskelijan kieli- ja kulttuurimentorina.
- Tällä hetkellä harjoittelumahdollisuudet ovat joissakin koulutusohjelmissa paremmat ulkomaille kuin Suomeen, esimerkiksi harjoittelutukia tai apurahoja saattaa olla tarjolla ainoastaan harjoitteluun ulkomaille.

Suositus: Suomen kielen opetusta on oltava tarjolla monipuolisesti ja monimuotoisesti eri aikoihin.

- Suomen kielen kurseja pitäisi tarjota eri aikoihin, jotta niitä on helpompi sovittaa opiskelijoiden aikatauluihin. Kieliopintojen on oltava joustavia, mikä vaatii riittävästi resursseja.
- Jo nyt opetusta on tarjolla melko monipuolisesti. Mahdollisuuksista on viestittävä tehokkaammin opiskelijoille.
  - Joopas-hakujärjestelmässä opiskelija voi ilmoittautua pääkaupunkiseudun muiden korkeakoulujen suomen kielen kursseille (ks. <https://haku.joopas.fi>).
  - www.finnishcourses.fi -sivustolla avointa suomen kielen koulutusta tarjoavat organisaatiot ilmoittavat kurssitarjonnastaan.
- Opetusmuotojen tulisi olla monipuolisia ja työelämälähtöisiä.
- Kieliopinnoissa on tarjottava sopivassa suhteessa valmiuksia suulliseen kommunikointiin ja kirjoitetun tekstin hallintaan.
- Opintoja edeltävät intensiiviset kesäkurssit antavat hyvän pohjan kielen oppimiselle jatkossa. Kurssitarjontaa kesällä tulisi lisätä.
- Interaktiivinen kielen harjoittelu (esimerkiksi erilaisissa verkkoympäristöissä) ja kommunikointi todellisissa vuorovaikutustilanteissa tehostavat oppimista.
  - Opetuksen kielioppikeskeisyyttä tulee vähentää.
- Kielikursseilla voi toteuttaa käytännönläheisiä oppimisen projekteja, esim. Kela-käynti.
- Natiiviopettaja ei välttämättä ole aina paras ratkaisu.
- Työharjoittelutandemissa suomalainen harjoittelija voisi toimia maahanmuuttajataustaisen harjoittelijan kieli- ja kulttuurimentorina.
- Työpaikoilla voidaan järjestää kielimentorointia. Kielimentori avustaa uutta työntekijää suomenkielisessä ympäristössä ja innostaa kielitaidon kehittämiseen.
  - Eläkkeelle jääneet työntekijät saattaisivat kiinnostua osa-aikaisesta kielimentoroinnista vanhassa työpaikassaan.
- Kielenkäyttö pitäisi saada aktivoitua päivittäiseen käyttöön luokkahuoneen ulkopuolelle. Opiskelijoille olisi tärkeää tarjota mahdollisuuksia puhua suomea epävirallisissa tilanteissa suomalaisten kanssa.

Suositus: Suomi toisena kielenä -opettajien mahdollisuuksia kouluttautua ja saada tukea työelämälähtöisemmän opetuksen kehittämiseen on parannettava.

- Kielenopetuksen työelämälähtöisyyttä lisätään kehittämällä opettajankoulutusta. Opettajille voidaan tarjota mahdollisuutta tutustua työelämään eri aloilla järjestämällä perehtymisjaksoja yrityksissä ja organisaatioissa.
- Ammatillisen kielitaidon opetuksen kehittämiseen tarvitaan riittävästi rahoitusta. Resursoinnin merkityksestä täytyy viestiä voimakkaammin päättäjille.

3.2 Tutkintojen kehittäminen

Suositus: Tutkintovaatimuksiin tulee harkita tietyn suomen kielen taitotason sisällyttämistä. Asiaa on syytä selvittää erityisesti sellaisilla koulutusaloilla, joilla vaaditaan suomen kielen taitoa ja joiden osaajia tarvitaan Suomen työmarkkinoilla.

- Lainsäädäntö ja työtehtävän laatu määrittävät tarvittavan kielitaitotason.
  - Julkisella sektorilla vaaditaan virkamiessuomen ja -ruotsin tasoa.
  - Hoitoalalla työntekijöiden kielitaidon täytyy olla riittävä, jotta voidaan taata potilasturvallisuus.
  - Asiakasta täytyy ymmärtää.
- Maahan opiskelemaan tuleville voidaan tarjota aluksi yhden vuoden ohjelma, joka painottuu suomen kielen opintoihin.
- Ammatillisia suomi toisena kielenä -viitekehyksiä (ks. s. 13) tulee laatia useilta eri aloilta, jotta voidaan paremmin kartoittaa eri työtehtävissä tarvittavaa kielitaitoa. Viitekehysten avulla opettajat ja koulutusorganisaatiot voivat suunnitella työelämälähtöisempää opetusta ja opiskelijat saavat paremman käsityksen siitä, millaista kielitaitoa heiltä vaaditaan.

Suositus: Täysin englanninkielisiä koulutusohjelmia ei tule jatkossa tarjota sosiaali- ja terveysalalla.

- Sosiaali- ja terveysalan englanninkieliset ohjelmat on kyseenalaistettava. Opintojen alussa voitaisiin järjestää esim. 6 kk kestävä suomen kielen ja kulttuurin koulutus, jonka jälkeen alkaisi ammatillinen koulutus yhdistettynä suomen kielen opiskeluun.
- Lääkärit pitäisi saada nopeasti suomen kielen intensiivikursseille.

Suositus: Opinto-ohjauksessa, tiedotuksessa ja markkinoinnissa on panostettava siihen, että opiskelijat saavat realistiset odotukset työmarkkinoista ja alalla vaadittavasta kielitaidosta.

- Heti opintojen alussa opiskelijoille tulee luoda realistiset odotukset lokaalien työmarkkinoiden kielitaitovaatimuksista. Opintojen ja työelämän välinen yhteys tulisi muistaa opintopolun kaikissa vaiheissa.
- Suurin osa opiskelijoista ei tiedä, suuntaavatko he lokaaleille vai globaaleille työmarkkinoille. Työmarkkinavalintoja tehdään jatkuvasti – tärkeintä on tarjota riittävät tiedot vaihtoehdoista.
- Koulutuksen tavoitteena on yksilö, joka voi liikkua globaalisti mutta työllistyä halutessaan lokaaleille työmarkkinoille. Suomen kielen taito ei ole pois globaaleista valmiuksista, vaan luo kulttuurista kompetenssia.
- Kansainvälisille opiskelijoille on suunniteltava erilaisia (alakohtaisia) opintopolkuja suomen kielen alkeista alkaen kohti sujuvampaa kielitaitoa. Kielitaidon kehittäminen jatkuu vielä työpaikalla opintojen jälkeen.

- Maisteriopinnot (2 vuotta) vievät opiskelijoiden kaiken ajan, joten vapaaehtoisten kieliopintojen suorittaminen muiden opintojen ohessa koetaan vaativaksi. Miten opiskelijat saadaan innostumaan?
- Kulttuurinen kompetenssi on työnhaussa tärkeää. Voisiko opiskelijoilla olla sosiaalimentorit opintojen alussa?

Suositus: Opiskelijoille tulee tarjota lisää mahdollisuuksia suomen kielen taitonsa kehittämiseen vielä tutkinnon suorittamisen jälkeen.

- Opiskelu-aikaa venyttävät kieliopinnot ovat opiskelijalle riski. Opiskeluajan päättymisen jälkeisenä silta-aikana voisi tarjota mahdollisuutta opiskella suomen kieltä.
  - Korkeakoulut voisivat tarjota tutkinnon suorittaneille maahanmuuttajille mahdollisuuden opiskella suomen kieltä vuoden valmistumisen jälkeen.
  - Oleskeluluvan jatkaminen?

3.3 Työnantajien tukeminen

Suositus: Työnantajien tueksi on kehitettävä tiedotusta ja palveluita:

- Verkkosivusto, josta löytyy tietoa maahanmuuttajien rekrytoinnista ja palveluntarjoajien yhteystietoja (mm. suomen kielen kouluttajia)
- Koulutusta (mm. mentorivalmennusta, kielikursseja ja kansainvälisyyskoulutuksia)
  - Koulutuksia kansainvälisen osaajan palkkaamisesta
    - Kansainvälisen työntekijän erityisosaamisen arvon osoittaminen
    - Työyhteisön sitouttaminen
    - Kansainväliseen työyhteisöön liittyvien hyötyjen tunnistaminen
  - Monikulttuurisuuskoulutuksia työnantajalle ja työntekijöille
    - Oivalluttaminen monimuotoisuuden arvon löytämiseen
    - Monimuotoisuuden johtaminen
  - Työyhteisön kouluttaminen puhumaan suomea muunkielisille kollegoille
    - Asennekasvatusta työpaikoilla
    - Tandem-opetusta (suomea maahanmuuttajalle ja maahanmuuttajan äidinkieltä suomalaiselle)
    - Selkosuomen käsitteeseen liittyvää koulutusta työyhteisöille
    - Konkreettisia vinkkejä siitä, kuinka kielenvaihto englannista suomeksi tehdään yrityksessä, jossa on totuttu englanninkieliseen vuorovaikutukseen
    - Yhteiset pelisäännöt työyhteisön erilaisissa viestintätilanteissa käytettävästä kielestä, jolloin epätietoisuus tilanteeseen sopivan kielen valinnasta vähenee
  - Koulutusta ja tiedotusta mentorointimalleista työpaikoilla
    - Mentorien tukeminen ja kouluttaminen
  - Kiertävää kielitukea työpaikoille

BERLIN

GDANSK

COPENHAGEN

HAMBURG

HELSINKI

MALMÖ

OSLO

RIGA

STOCKHOLM

TALLINN

ST PETERSBURG

WARSAW

VILNIUS

- o Ammattisanastoja työnantajien ja työntekijöiden saataville
  - o Yksilöllisesti räätälöitävissä olevia verkko-oppimisympäristöjä
  - o Suomen kielen taito on erottamaton osa ammattitaitoa. Työpaikkojen henkilöstökoulutuksessa tulisi tarjota suomen kielen koulutusta.
- Viestintäkampanjoita korkeakoulutettujen maahanmuuttajien rekrytoinnista ja hyvistä käytännöistä (esim. mentorointi, tandem-kieliopinnot, suomen kielen opinnot henkilöstökoulutuksessa)
    - o Levitetään hyviä käytäntöjä kertomalla esimerkillisistä työnantajista, jotka panostavat suomen opiskeluun (esim. opetusta työpaikalla työaikana).
    - o Tarvitaan tehokkaita kampanjoita, joilla kannustetaan suomalaisia puhumaan suomea maahanmuuttajille.
      - Opetellaan selkosuomi ja siedetään virheitä.
      - Tunnistetaan ilmiö: miksi ei puhuta suomea?

Suositus: Työn ohella tapahtuvan kielikoulutuksen edistämiseksi tulee selvittää sopivia kannusteita.

- Tuetaan julkisilla varoilla kielikoulutusta (esim. yhteishankintakurssit ja verovähennykset).
- Korkeakoulut voisivat tarjota tutkinnon suorittaneille maahanmuuttajille mahdollisuuden opiskella suomen kieltä edulliseen hintaan vuoden valmistumisen jälkeen. Työnantajalle tulisi halvemmaksi maksaa korkeakoululle kuin ostaa omaa opetusta.
- Työnantajan riski madaltuisi, jos uusi työntekijä saisi kehittää koeajalla kielitaitonsa sovitulle tasolle. Rekrytointivaiheessa työnantaja voisi keskittyä enemmän hakijan muihin taitoihin.

3.4 Yhteistyö ja koordinointi

Suositus: Pääkaupunkiseudun korkeakoulujen, julkisen sektorin toimijoiden ja elinkeinoelämän järjestöjen tulee perustaa yhteinen HERIEC-palvelu (ks. s. 13), joka kokoaa yhteistyökumppaneita edistämään korkeakoulutettujen maahanmuuttajien kiinnittymistä seudun työmarkkinoille.

- Korkeakoulutettujen maahanmuuttajien kielitaitoon liittyviä asioita kannattaisi koordinoida pääkaupunkiseudulla keskitetysti (esimerkiksi osana HERIEC-palvelua). Helsingin seudun kauppakamari on selvittänyt HERIECin (työnimi) toimintaedellytyksiä, ja mahdollisista jatkotoimenpiteistä päätetään syksyllä 2013.
  - o Lue lisää HERIECistä Helsingin seudun kauppakamarin sivuilta (ks. linkki s. 13).
  - o Jos HERIEC-palvelu ei vielä toteudu, korkeakoulutettujen maahanmuuttajien kieliopintoasioita koordinoivaksi tahoksi on etsittävä pian jokin muu organisaatio.
- Pääkaupunkiseudun korkeakoulujen suomi toisena kielenä -opettajien verkosto (KOTI/HERA) on tärkeä ja toimiva yhteistyöverkosto, jonka toimintaa on syytä jatkaa.

Suositus: Pääkaupunkiseudun korkeakoulujen on aidosti sitouduttava kotimaisten kielten opintoyhteistyösopimukseen (KOTI2), joka on ollut voimassa syksystä 2012 alkaen.

- Seitsemän korkeakoulua pääkaupunkiseudulla (Aalto-yliopisto, Arcada – Nylands svenska yrkeshögskola, HAAGA-HELIA ammattikorkeakoulu, Helsingin yliopisto, Laurea-ammattikorkeakoulu, Metropolia Ammattikorkeakoulu ja Svenska handelshögskolan) ovat solmineet sopimuksen, joka mahdollistaa minkä tahansa sopimuskorkeakoulun opiskelijoiden hakeutumisen toisen sopimuskorkeakoulun järjestämille kotimaisten kielten kursseille. Tarjolla olevat kurssit löytyvät Joopas-hakujärjestelmästä (ks. <https://haku.joopas.fi>).

4. Lisää tietoa

4.1 Hankkeita

- ASKI-hanke: <http://www.hel.fi/hki/Heke/fi/Maahanmuutto/Hankkeet/ASKI>
- Hankkeita työpaikoilla järjestettävästä suomen kielen koulutuksesta: http://wanda.uef.fi/tkk/liferay/projektit/into/pdf/into_kielikoulutukset_suomi.pdf
- HERA (KOTI), Ammatilliset suomi toisena kielenä -viitekehykset: http://www.helsinki.fi/urapalvelut/ONE_BSR/viitekehykset.pdf
- HERIEC: http://www.helsinki.chamber.fi/files/4963/HERIEC_esiselvitys_kauppakamari_ja_HERA_korkeakoulut_7_10_2013.pdf
- Kansainvälisen osaamisen palvelut, räätälöidyt työpaikkasuomen kurssit: <http://www.livetampere.fi/tyopaikkasuomea>
- Kansainvälisen osaamisen palvelut, Työpaikkasuomen kehittämisblogi: <http://kansainvalisenosaamisenpalvelut.wordpress.com>
- kotisuomessa: <https://www.kotisuomessa.fi>
- ONE BSR: <http://onebsr.eu>
- TalentMatch: <http://www.talentmatch.fi>
- VALOA-hanke: <http://www.valoa-hanke.fi>

4.2 Selvityksiä

- Employability of International Graduates Educated in Finnish Higher Education Institutions (VALOA): <http://www.studentintegration.fi/valoasurvey>
Tiivistelmä: <http://www.studentintegration.fi/summary>
- CIMOn selvitys tutkinnon suorittaneiden ulkomaalaisten työllistymisestä: http://www.cimo.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/cimo/embeds/cimowwwstructure/25784_tilanne2010.pdf
- Korkeakoulujen arviointineuvoston arviointi kansainvälisistä koulutusohjelmista: International Degree Programmes in Finland: http://www.kka.fi/files/1822/KKA_0213.pdf
- Työnantajien kielitaito- ja palvelutarpeet maahanmuuttajataustaisten korkeakoulutettujen työllistämiseksi: http://www.helsinki.fi/urapalvelut/ONE_BSR/tyonantajien_kielitaitotarpeet_Komppa_Lahtinen_7.6.2013.pdf

4.3 Strategioita ja kannanottoja

- Helsingin kaupungin näkemys kansainvälisten opiskelijoiden työllistymisestä (28.2.2012): http://www.helsinki.fi/urapalvelut/ONE_BSR/Helsingin_%20kaupunki_kv-opiskelijoiden_tyollistyminen_2_2012.pdf
- Kauppakamarin teesejä ja suosituksia ulkomaalaistaustaisesta työvoimasta ja työperäisestä maahanmuutosta 2011: http://www.helsinki.chamber.fi/files/4511/Kauppakamarin_teesit_tyoperaisesta_maahanmuutosta.pdf
- Korkeakoulujen kansainvälistymisstrategia 2009–2015: <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2009/liitteet/opm21.pdf?lang=fi>
- Valtion kotouttamishjelma. Hallituksen painopisteet vuosille 2012–2015: http://www.tem.fi/files/34181/TEMjul_27_2012_web.pdf

4.4 Yhteenvedot ONE BSR -projektin työpajoista

Suomen kielen taidon vaikutukset kansainvälisten asiantuntijoiden työllistymiseen

1. Valmistuvatko opiskelijat lokaaleille vai globaaleille työmarkkinoille?
http://www.helsinki.fi/urapalvelut/ONE_BSR/yhteenvedo_21.3.2013.pdf

2. Millaista suomen kielen taitoa tarvitaan pääkaupunkiseudun työmarkkinoilla?
http://www.helsinki.fi/urapalvelut/ONE_BSR/yhteenvedo_16.4.2013.pdf
3. Ammattisuomen opettaminen ja oppiminen
http://www.helsinki.fi/urapalvelut/ONE_BSR/yhteenvedo_27.5.2013.pdf
4. Tavoitteet, yhteistyö ja vastuunjako
http://www.helsinki.fi/urapalvelut/ONE_BSR/yhteenvedo_7.6.2013.pdf

4.5 Yhteinen kurssitarjonta pääkaupunkiseudun opiskelijoille

- Joopas-portaali korkeakouluopiskelijoille: <https://haku.joopas.fi>
  - Tarjolla olevat kurssit (KOT12) ovat nähtävillä Joopas-portaaliin kirjautumatta täällä: [http://palvelut.virtuaaliyliopisto.fi/index.php?node=joopas_coursedb_eng&action=list&univ\[\]=00109&ects_min=&ects_max=&m2=on&sort=name](http://palvelut.virtuaaliyliopisto.fi/index.php?node=joopas_coursedb_eng&action=list&univ[]=00109&ects_min=&ects_max=&m2=on&sort=name)
- Kaikille avoin suomen kielen koulutus: www.finnishcourses.fi

4.6 Yleistä tietoa työperäisestä maahanmuutosta

- Helsingin seudun kauppakamarin linkkilista: http://www.helsinki.chamber.fi/edunvalvonta/tyovoiman_saatavuus_ja_osaaminen/tyoperainen_maahanmuutto

5. Äänestystuloksia

Kevään työpajoista kahdessa viimeisessä kerättiin osallistujien kannat äänestämällä sähköisellä äänestyskapulalla.

4.1 Äänestykset työpajassa 27.5.2013

1. Maahanmuuttajien pitää opiskella suomea ennen kaikkea työelämää varten.

- a) Täysin samaa mieltä 0,0 %
- b) Osittain samaa mieltä 68,8 %
- c) Osittain eri mieltä 31,3 %
- d) Täysin eri mieltä 0,0 %

2. Onko suullinen kielitaito tärkeämpi kuin kirjallinen kielitaito?

- a) Kyllä 68,8 %
- b) Ei 31,3 %

3. Ammatillinen kielitaito on mahdollista opettaa oppilaitoksessa.

- a) Kyllä 33,3 %
- b) Ei 66,7 %

4. Onko hyväksyttävää puhua suomea henkilölle, joka ei täysin osaa suomea?

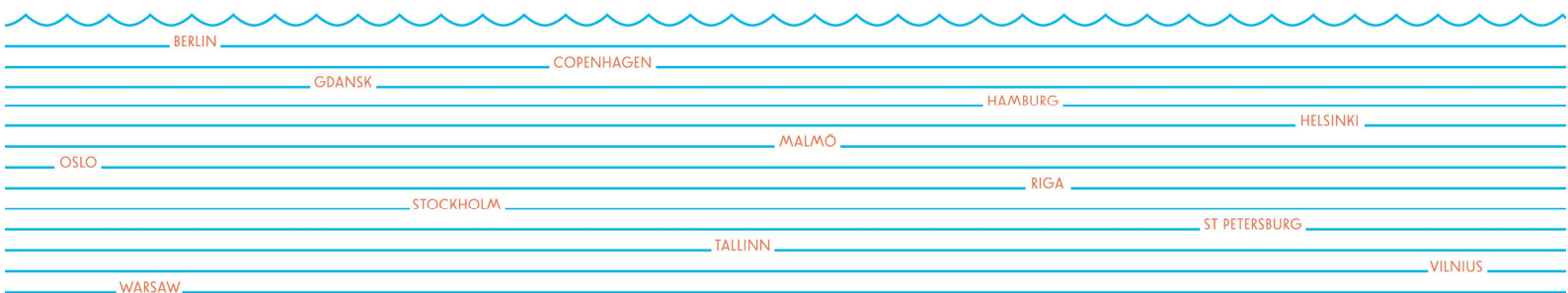
- a) Kyllä 94,4 %
- b) Ei 5,6 %

5. Pitäisikö tutkinnon suorittamiseen sisällyttää tietyn taitotason saavuttaminen suomen kielessä?

- a) Kyllä 88,9 %
- b) Ei 11,1 %

6. Millä kielitaitotasolla voi alkaa opiskella omaa alaansa suomeksi?

- a) A1 25,0 %
- b) A2 18,8 %

- c) B1 31,3 %
- d) B2 12,5 %
- e) C1 0,0 %
- f) C2 0,0 %
- g) Nollatasolla 12,5

7. Pelillisuus sitouttaa oppimisprosessiin. Sitä ja monikanavaisuutta hyödyntämällä voidaan edistää kielitaidon käytänteitä funktionaalisesti.

- a) Täysin samaa mieltä 33,3 %
- b) Osittain samaa mieltä 60,0 %
- c) Osittain eri mieltä 6,7 %
- d) Täysin eri mieltä 0,0 %

4.2 Äänestykset työpajassa 7.6.2013

A) Toimenpiteet korkeakouluissa

1. Kansainvälisten opiskelijoiden opinto-ohjausta tulisi kehittää siten, että jo viimeistään opintojen alussa kerrotaan realistisesti työmarkkinoiden kielitaitovaatimuksista ja ohjataan suomen kielen opintojen suunnittelussa.

- a) Täysin samaa mieltä 94,7 %
- b) Jokseenkin samaa mieltä 0,0 %
- c) Jokseenkin eri mieltä 0,0 %
- d) Täysin eri mieltä 5,3

2. Korkeakoulujen suomi toisena kielenä -opetuksen tulisi olla työelämälähtöistä.

- a) Täysin samaa mieltä 34,8 %
- b) Jokseenkin samaa mieltä 56,5 %
- c) Jokseenkin eri mieltä 8,7 %
- d) Täysin eri mieltä 0,0 %

3. Kansainvälisten opiskelijoiden suomen kielen taitoa voidaan edistää korkeakouluissa ensisijaisesti seuraavalla tavalla:

- a) Intensiivikursseilla ennen opintojen alkua ja kesäisin 20,8 %
- b) Substanssiaineen ja kielen opetuksen yhdistävillä kursseilla 41,7 %
- c) Toimivalla korkeakoulujen opintoyhteistyöllä (suomen kielen kurssit kaikille opiskelijoille avoimia) 16,7 %

- d) Virtuaalisilla oppimisympäristöillä 0,0 %
- e) Tukemalla suomenkielisiä työharjoitteluja 20,8 %

4. Pitäisikö tutkinnon suorittamiseen sisällyttää tietyn taitotason saavuttaminen suomen kielessä aloilla, joiden osaajia erityisesti kaivataan Suomen työmarkkinoilla?

- a) Kyllä 87,0 %
- b) Ei 13,0 %

5. Voisiko sosiaali- ja terveysalan opetus olla kokonaan suomeksi (sis. esim. puolen vuoden kieli- ja kulttuurijakson opintojen alussa)?

- a) Kyllä 91,3 %
- b) Ei 8,7 %

B) Työnantajien rooli

1. Tarvitaanko yhteistä tietopalvelua korkeakoulutettuja maahanmuuttajia palkkaaville työnantajille?

- a) Kyllä 95,2 %
- b) Ei 4,8 %

2. Tulisiko työnantajia tukea julkisin varoin kielikoulutusten järjestämisessä?

- a) Kyllä, yhteishankintoina järjestettävillä kursseilla (vrt. Tampereen työpaikkasuomen kurssit). 59,1 %
- b) Kyllä, sallimalla verovähennykset suomen kielen kursseista. 40,9 %
- c) Ei, vastuu työssä vaadittavasta kielikoulutuksesta on työnantajalla. 0,0 %

3. Tulisiko kansainvälisten opiskelijoiden harjoittelumahdollisuuksiin panostaa enemmän lisäämällä niihin resursseja ja kehittämällä niitä sisällöllisesti (esim. järjestämällä harjoittelutandemeita)?

- a) Kyllä 100,0 %
- b) Ei 0,0 %

4. Korkeakoulutettujen asiantuntijoiden suomen kielen taidosta huolehtiminen ei oikeastaan kuulu työnantajalle.

BERLIN

GDANSK

COPENHAGEN

HAMBURG

HELSINKI

MALMO

OSLO

RIGA

STOCKHOLM

ST PETERSBURG

TALLINN

VILNIUS

WARSAW

- a) Täysin samaa mieltä 0,0 %
- b) Jokseenkin samaa mieltä 9,1 %
- c) Jokseenkin eri mieltä 63,6 %
- d) Täysin eri mieltä 27,3 %

C) Muu alueellinen yhteistyö

1. Tulisiko suomen kielen ammatilliset viitekehykset luoda kaikille aloille ja kehittää yhteiset menettelytavat niiden ylläpitoon ja soveltamiseen?

- a) Kyllä, ehdottomasti. 50,0 %
- b) Ei, se vaatii liikaa resursseja. 50,0 %

2. Tarvitaanko yhteinen tietopalvelu, josta kansainväliset opiskelijat / korkeakoulutetut maahanmuuttajat voivat löytää taitotasoaan ja alaansa vastaavia kursseja ja suunnitella sopivaa opintopolkua?

- a) Kyllä 84,2 %
- b) Ei 15,8 %

3. Tulisiko Finnish Courses -verkkosivustoa kehittää asiakaslähtöisempään ja monipuolisempaan suuntaan (Infopankissa)?

- a) Kyllä 94,4 %
- b) Ei 5,6 %

4. Tulisiko kansainvälisiä opiskelijoita kannustaa suomen kielen opintoihin vielä tutkinnon valmistumisen jälkeen?

- a) Kyllä, oleskeluluvan pitäisi olla pidempi, jotta riittävän suomen kielen taidon voi saavuttaa vielä siirtymävaiheessa työelämään. 36,4 %
- b) Kyllä, kansainvälisille opiskelijoille tulisi sallia mahdollisuus täydentää korkeakouluopintojaan suomen kielen opinnoilla vielä tutkinnon suorittamisen jälkeen. 40,9 %
- c) Kyllä, tarjoamalla tietoa muiden koulutusorganisaatioiden opetustarjonnasta. 22,7 %
- d) Ei erityisesti. 0,0 %

5. Pääkaupunkiseudulla tulisi toteuttaa näyttäviä Puhu minulle suomea -kampanjoita, joilla rohkaistaan suomalaisia puhumaan suomea maahanmuuttajille, joiden suomen kieli on vielä puutteellisella tasolla. Samalla kannustetaan maahanmuuttajia käyttämään suomen kieltä taitotasosta riippumatta.

BERLIN

COPENHAGEN

GDANSK

HAMBURG

HELSINKI

MALMÖ

OSLO

RIGA

STOCKHOLM

ST PETERSBURG

TALLINN

VILNIUS

WARSAW

- a) Täysin samaa mieltä 65,0 %
- b) Jokseenkin samaa mieltä 30,0 %
- c) Jokseenkin eri mieltä 5,0 %
- d) Täysin eri mieltä 0,0 %

6. Pääkaupunkiseudulla toimiville suomi toisena kielenä opettajille tulisi tarjota koulutusta ja apuvälineitä työelämälähtöisen suomen kielen taidon opettamiseen. Samalla lisätään opettajien mahdollisuuksia tutustua työelämään eri aloilla järjestämällä perehtymisjaksoja yrityksissä ja organisaatioissa.

- a) Täysin samaa mieltä 75,0 %
- b) Jokseenkin samaa mieltä 25,0 %
- c) Jokseenkin eri mieltä 0,0 %
- d) Täysin eri mieltä 0,0 %

7. Mihin alaan tulisi erityisesti panostaa kielen opetuksen resursseja?

- a) Liiketalous ja kauppa 5,3 %
- b) Sosiaali- ja hoitotyö 84,2 %
- c) Tekniikka ja tietotekniikka 5,3 %
- d) Maatalous- ja metsäala sekä bio- ja luonnontieteet 0,0 %
- e) Yhteiskuntatieteet, humanistiset alat ja julkishallinto 5,3 %
- f) Taidealat 0,0 %

8. Minkä tahon tulisi koordinoita nyt suunniteltua yhteistyötä?

- a) TEM 10,5 %
- b) ELY-keskus 5,3 %
- c) TE-toimisto 0,0 %
- d) HERIEC 78,9 %
- e) Jokin muu taho 5,3 %

BERLIN

GDANSK

COPENHAGEN

HAMBURG

HELSINKI

MALMO

OSLO

RIGA

STOCKHOLM

ST PETERSBURG

TALLINN

VILNIUS

WARSAW